

Houten Restaurant Meneer Vink

UNESCO

WERELDERFGOED SCHATTEN

in gemeente Utrecht

Werk aan de Hoofddijk

Landschap met een verhaal

De leegte van het waterlinielandschap van de Hollandse Waterlinies is allesbehalve toevallig. Rondom de forten lagen onzichtbare verboden kringen. Het was van groot belang dat er vanaf de forten een vrij zicht was om de vijand te kunnen zien aankomen en om geweren te kunnen gebruiken.

Daarom werd in 1853 een speciale wet ingevoerd: de Kringenwet. Tot 300 meter rond de forten mocht alleen met hout worden gebouwd, en alleen als er toestemming was van de minister van oorlog. Tot 600 meter waren er restricties voor het gebruik van steen en voor de hoogte van de bebouwing, en tot 1000 meter was bebouwing wel toegestaan, maar kon deze bij militair bevel worden afgebroken. Deze wet, die tot 1963 van kracht was, had vooral veel invloed op het landschap en de stedelijke ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog.

Rond een deel van de forten zijn nog altijd houten huizen te vinden, zoals **Meneer Vink aan de Biltsestraatweg 102**. Op fortterreinen vind je specifieke bomen en struiken. Over die beplanting is vroeger goed nagedacht. Zo werden dichte hagen met doornige struiken als een natuurlijk prikkeldraad gebruikt. Knotwilgen op de wallen zorgden ervoor dat het risico op verzakkingen werd verminderd. Populieren, wilgen en andere opgaande bomen onttrokken het fort aan het zicht van de vijand. Langs de liniewallen en toegangswegen werden vaak eiken geplant. Door de bomen langs de omliggende wegen om te zagen kon je de doorgang voor de vijand blokkeren.

Foto's: Aerophoto Schiphol, Chris Will

**HOLLANDSE
WATERLINIES**
UNESCO WERELDERFGOED

unesco
Werelderfgoed

WATER ALS BONDGENOOT

Waar water voor Nederland vaak een bedreiging vormde, werd het bij de Hollandse Waterlinies juist ingezet als bondgenoot. Als afschrikmiddel tegen een mogelijke buitenlandse inval. Met behulp van een ingenieus watermanagementsysteem en een netwerk van rivieren, sluizen, dijken en kanalen kon het land in korte tijd gecontroleerd onder water worden gezet (inunderen). Zo konden we de vijand verrassen en diens aanval vertragen. Verschillende waterwerken hebben nog steeds een functie in het watermanagement van vandaag. Ze helpen om het land te beschermen tegen water en soms ook tegen droogte.

In de huidige gemeente Utrecht speelden de volgende waterwerken een grote rol bij inundatie:

- **Weerdsuis**
- **Vechtsuis**
- **Kerkeindsche Vaart**
- **Vaartse Rijn**
- **Plofduiker Kromme Rijn / Waterlinieweg**

STERK FRONT

De plekken in de Hollandse Waterlinies die niet onder water konden worden gezet, moesten extra worden beschermd. Deze plekken lagen vaak in de buurt van (water)wegen en dijken en worden accessen genoemd. Om deze plaatsen te beschermen werden forten, batterijen en betonnen werken gebouwd. De soldaten hadden hier een veilig heenkomen en er konden wapens worden opgesteld. Als een sterk front lagen de gebouwen verscholen in het landschap. Klaar om de vijand de weg te versperren. In gemeente Utrecht zijn diverse forten, batterijen en betonnen werken beleefbaar en herkenbaar:

Plofduiker Kromme Rijn Utrecht

Lunet II

- Groepsschuilplaats
- ▲ Houten woning/boerderij
- Sluis
- Fort
- Verdedigingslijn 1940
- ▨ Werelderfgoed
- ▭ Inundatieveld

- **Fort aan de Klop** diende ter bescherming van de Vecht, Klopvaart en de toegangswegen naar Utrecht
- **Fort de Gagel** moest de omliggende wegen beschermen, evenals de nabijgelegen sluizen.
- **Fort Blauwkapel** moest de weg van Utrecht naar Hilversum beschermen, evenals diverse waterkeringen en de spoorwegen naar Hilversum en Amersfoort.
- **Fort de Bilt** verdedigde de oostelijke toegangsweg naar Utrecht.
- **De vier Lunetten op de Houtense Vlake** beschermden het acces dat door de hoger gelegen Houtense Vlake wordt gevormd, de spoorlijnen, het inundatiekanaal richting de Lek en de bijbehorende sluizen.
- **Fort Vossegat** diende ter verdediging van het acces van de Kromme Rijn, de weg Utrecht-Bunnik en de keersluis (de Brug met de twaalf gaten) in de Minstroom.
- **Fort Hoofddijk** beschermde het acces dat werd gevormd door de Hoofddijk.

Schietbaan bij Fort de Bilt